

རང་བྱུང་ཁོར་ཕྱག་དང་ཁོར་ཕྱག་གནད་དོན་གྱི་
གཞི་ཚུལ་རི་རྒྱུད་དེ་བརྒྱུང།

ཁ་མ་དགའ་རྟེ་སི་ཁོར་ཕྱག་གོ་ཉི་གསལ་ལམ་འགྲུལ་ཁང།

TESI ENVIRONMENTAL AWARENESS MOVEMENT
RATOE CHUWAR HOUSE
KHARADANDA ROAD, DHARAMSALA, 176215
HIMACHAL PRADESH, INDIA
www.ecotibet.org
ecotibet@ecotibet.org

དཀར་ཆག

སྒྲིབ་སྒྲིབ་པ།	ཧ
རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་དང་ཁོར་ཡུག་གི་གནད་དོན།	༧
སྒྲིབ་ཁམས་རིག་པ།	༡༠
སྒྲིབ་དངོས་འདྲ་མིན་ནམ་གངས།	༡༥
མུ།	༡༧
མི་འཕོར་འཕེལ་རྒྱས་དང་ཁོར་ཡུག་ཉམས་སྤོང།	༢༡
འདྲུགས་སྐྱུན་ལས་གཞི་དང་ཁོར་ཡུག་	༢༢
གྲོང་ཁྱིམ་རྒྱ་སྒྲིབ།	༢༤
ཁོར་ཡུག་འབག་བཅོམ།	༢༥
འཇམ་གླིང་ཆ་དོད་རྒྱས་པ།	༢༦
སྒྲོང་ལ་ཉེ་བའི་ཅུ་ཆེའི་སྲོག་ཆགས་དང་ཅི་ཤིང་།	༢༧
ཁོར་ཡུག་དང་མཐུན་སྦྲེལ་ལྡན་པའི་སྒྲིབ་ཆོགས་བསྐྱུན་བབས།	༣༠
ཁོར་ཡུག་དང་འབྲེལ་བའི་དུས་ཆེན་དོ་སྒྲིབ།	༣༣
ཟུར་བཀོད་དང་པོ། བོད་དབྱིན་མིང་ཚིག་ཤན་སྦྲུམ།	༣༥
ཟུར་བཀོད་གཉིས་པ། དཔུང་གཞིའི་ཡིག་ཆ།	༤༠

གངས་དཀར་ཉི་སི་ཁོར་ཡུག་གོ་ཉོག་ས་ལས་འགུལ་ཁང་།

གངས་དཀར་ཉི་སི་ཁོར་ཡུག་གོ་ཉོག་ས་ལས་འགུལ་ཁང་འདི་ཉིད་ནི་བྲིམས་མཐུན་གྱི་དབུ་བྱེད་ལྷན་ཁུངས་ལོ་ལོ་ཤོ་ཤོ་བཞུགས་པའི་གཞུང་འབྲེལ་མ་ཡིན་པའི་ཁེ་མེད་ཚོགས་པ་ཞིག་ཡིན་ལ། ང་ཚོའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་གནའ་སྔ་མོ་ནས་བོད་མིའི་བསམ་བློའི་ཁྲིད་མངའ་བའི་ཁོར་ཡུག་དང་འབྲེལ་བའི་སློབ་རྒྱུན་བཟང་པོ་རྣམས་དུས་དབང་གིས་རེ་ཞིག་ཉམས་དམས་སུ་སོང་དང་འགོ་བཙུག་པ་སྐྱོར་གསོ་བྱེད་ཆེད་དུ། གང་ཐུབ་ཅི་རུས་ཀྱིས་སླར་སློབ་བཟང་པོ་རྒྱུད་འཛིན་དང་དེང་སློབ་བཟང་པོ་བྱེད་སློབ་ལྷན་གྱི་གནའ་དེང་རྒྱང་འབྲེལ་གྱི་ཐབས་ལམ་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་རིགས་གཙོ་བོ་ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱུད་ཀྱི་མི་རྣམས་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་གོ་ཉོག་ས་ལོང་སློབ་བྱེད་རྒྱ་དེ་ཡིན།

TESI ENVIRONMENTAL AWARENESS MOVEMENT
RATOE CHUWAR HOUSE
KHARADANDA ROAD, DHARAMSALA, 176215
HIMACHAL PRADESH, INDIA
www.ecotibet.org
ecotibet@ecotibet.org
Phone: 91-1892-228178

སྤྱི་ལོ་༡༩༤༦ ལོའི་ལྷ་མོ་ཚེས་༥ ཉེན་བསྐྱེལ་བའི་རང་བྱུང་སྤྱོད་ཁམས་ལ་

སྤྱི་བྱུང་དགོས་པའི་གསུང་འཕྲིན།

༡༡། །ང་ཚོས་ཤེས་གསལ་ལྟར། འགྲོ་བ་མིའི་བྱུང་ཚོར་རྣམས་ལ་ཅི་སྤྱོད་མི་བྱེད་པའི་མིའི་བྱ་སྤྱོད་ཀྱིས་འཛམ་གླིང་ས་སྤྲེད་གི་ཞི་བདེ་དང་སྤྱོད་ཆགས་རྣམས་རྒྱུན་གནས་མི་ཐུབ་པའི་ཉེན་ཁ་བཟོས་ཡོད་པ་རེད།

རང་བྱུང་གི་བཀོད་པ་དང་། དེ་དག་གི་བདག་འབྲས་བཅུད་ཚོར་རྣམས་ཀྱི་གཏོར་བཅོམ་ནི། མི་ཤེས་པ་དང་། འདོད་རྗེས་སྤྱོད་ཆགས་ལ་ཅི་མཐོང་མེད་པ་བཅས་ལས་བྱུང་བ་ཞིག་རེད། ཅི་མཐོང་མེད་པའི་གཤེས་སྤྱོད་འདི་འགྲོ་བ་མིའི་མི་རབས་ཐོག་བྱུང་གསལ་དུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་པས། གལ་ཏེ་འཛམ་གླིང་ཞི་བདེ་ཞེས་པ་དེ་དངོས་བདེན་གྱི་གནས་ཚུལ་ཞིག་ཏུ་མ་གྱུར་པ་དང་། རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱི་གཏོར་བཅོམ་དེ་ཡོད་ཀྱི་གོ་མ་འགྲོས་དེ་འདི་ལྟར་གནས་ན། འབྲུང་འབྲུང་གི་མི་རབས་རྣམས་ནས་ཉམས་སྤོང་གུ་ཆེར་སོང་བེད་པའི་སྤོང་སྤོང་ཅིག་ལ་བརྒྱུད་འཛིན་བདག་དབང་བྱ་དགོས་སུ་གྱུར་ངེས་རེད། རང་རེའི་ལ་མེས་རྣམས་ནས་འཛམ་གླིང་འདི་ཚོར་བཅུད་ཀྱིས་སྤྱོད་ཅིང་། དགོས་འདོད་འཛད་མེད་འཛོལ་ཞིག་ཏུ་སྤོང་གནང་བྱུང་ཡོད་པ་དེ་ལྟར་རེད།

འདས་པའི་དུས་སུ་སྤྱི་བོ་མང་པོ་ཞིག་ནས་རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱི་དངོས་པོ་རྣམས་ལ་ཇི་ཅམ་ཡོངས་སྤྱད་ཀྱང་། འཛད་མཐའ་མེད་པའི་རང་བཞིན་ཞིག་ཏུ་གནས་པ་མཐོང་གི་ཡོད་ཀྱང་། ད་ཆ་རང་བྱུང་ཁམས་ལ་བདག་སྤྱོད་གཅེས་སྤོང་ལེགས་པོ་ཞིག་མ་བྱས་ན་དེ་ལྟར་གནས་མི་ཐུབ་པ་ང་ཚོས་ཤེས་གསལ་ལ་རེད།

མི་ཤེས་པའི་དབང་ལས་འདས་པའི་དུས་སུ་གཏོར་བཅོམ་བྱུང་བེད་པའི་རྣམས་ལ་བཟོད་བསྐྱོད་བསྐྱེད་ཀྱི་ཁྱུ་ཁྱུ་ཞིག་པོ་མིན་ཡང་ད་ཆ་ང་ཚོས་གནས་ཚུལ་མང་པོ་ཞིག་ཤེས་ཏེ་གསལ་བྱུང་གི་ཡོད་པར་བརྟེན། ལ་རབས་མཛངས་སྤྱོད་ལ་བརྒྱུད་འཛིན་བདག་སྤྱོད་ཡོད་མེད་དང་། རང་ཐོག་ལ་འགན་འཁུར་གཞི་གང་ཞིག་བབ་ཡོད་མེད། མི་རབས་ཇེ་ས་མར་གང་འདྲ་ཞིག་བརྒྱུད་སྤྱོད་དགོས་མིན་བཅས་ལ་ང་ཚོས་སྦྲར་ཡང་བསམ་ཞིབ་བྱ་གལ་ཆེན་པོ་རེད། ད་ལྟོ་མི་རབས་འདི་འབྱུར་འགྲོས་ཀྱི་ས་མཚམས་ཤིག་ཡིན་པ་གསལ་པོ་རེད། འཛམ་གླིང་ཡོངས་སུ་ཕན་ཚུན་གོ་རྟོགས་སྤེལ་རེས་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་། ཞི་བདེའི་ཆེད་དོན་ལྟར་གྱི་བརྒྱ་སྤོང་ལས་ཁ་གཏད་གཏོང་གཏུགས་ཀྱི་ལངས་ཕྱོགས་དེ་མང་བ་ཡོང་བཞིན་པ་རེད།

འཛམ་གླིང་གི་ཆ་གསལ་སུ་མིའི་རིགས་ལྗོངས་ཤི་ཐེབས་པ་དང་། སྤྱོད་ཆགས་གཞན་གྱི་རིགས་ཅ་སྤོངས་སུ་འགྲོ་བ་བཅས་ཀྱིས་མཚོན། དེ་དུས་ཀྱི་རྒྱུན་འཛིན་མང་པོ་འདི་དག་གིས་ཆད་དུ་བྱུང་བའི་ཚན་རིག་དང་འཕུལ་རིག་གི་དགོས་མཚན་བཟང་པོ་རྣམས་གལ་ཏེ་བྱེད་ཀྱིས་མཚན་མེད་ནའང་། དེ་མཉམ་འགན་བཟོད་པ་ལྟར་གྱུར་ཡོད། སྤྱིའི་མཁའ་དབྱིངས་ལ་ཉམས་ཞིབ་མང་པོ་བྱེད་བཞིན་པ་དང་དུས་མཚུངས། ས་སྤྲེད་གི་རྒྱ་མཚོ་རྣམས་དང་། མཚོ་ཆེན་ཁག་ལྷན་གཅིང་ཡོད་པའི་ས་ཁུལ་རྣམས་དུག་རླུང་ལ་བའི་རྒྱུ་བས་ཀྱིས་ཆེས་ཆེར་བསྐྱེད་ཅིང་། དེ་དག་ཏུ་གནས་འཆའ་བའི་སྤྱོད་ཆགས་རྣམས་ཀྱི་ཐད་ལ་ད་དུང་མི་ཤེས་པ་དང་གོ་ལོག་རྒྱུ་ཆེར་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པ་རེད།

སྤོང་འདིའི་སེམས་ཅན་གྱི་གནས་དང་། སེམས་ཅན་རྣམས་དང་། ཅི་ཤིང་རིགས་དང་། འབྲུ་སྤོང་རིགས་དང་། ཐ་ན་ཤིན་ཏུ་ཆེས་སྤྱོད་སྤོང་སྤོང་རིགས་ད་ཆ་ང་ཚོས་དཀོན་པོར་ཤེས་པ་རྣམས་འབྲུང་འབྲུར་མི་རབས་རྣམས་ཀྱིས་གཏན་ནས་མི་ཤེས་པར་གྱུར་ཉེན་ཡོད། དེའི་ཐད་ང་རང་ཚོར་རྣམས་པ་དང་འགན་ཡོད། ང་རང་ཚོས་སྤྱི་བོ་མང་པོ་ཞིག་ལག་ལེན་གྱི་བྱ་བ་དེས་པར་བརྒྱུད་དགོས་པ་རེད།

ལྷན་ཁྲིའུ་

༡། །འགྲོ་བ་མིའི་རིགས་ཀྱི་ཚེ་སྲོག་དང་རིག་གནས་ཀྱི་འབྲུང་གནས་སུ་གྱུར་བའི་རང་བྱུང་ཁོར་ཕུག་གི་གནས་སྤངས་འདི་
ནི་ཉིན་རེ་བཞིན་ཉམས་ཀྱང་དུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་པར་བརྟེན། འཛམ་གླིང་གར་རྒྱབ་ཀྱི་གནས་པའི་མཁས་དབང་དང་། ཤེས་ཡོན་
ཅན། གཞུང་འབྲེལ་མ་ཡིན་པའི་ཁོར་ཕུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཚོགས་པ་ཁག་མང་དག་ཅིག་གིས་སེམས་འཚབ་ཤུགས་ཚེ་བྱེད་པ་དང་ཆབས་ཅིག་
རང་བྱུང་ཁོར་ཕུག་སྲུང་སྐྱོབ་དགོས་སྐོར་གྱི་བརྒྱུད་བསྐྱེད་དང་ལས་འགུལ་མང་པོ་ཞིག་སྒྲེལ་མུས་ཡིན།

རྒྱབ་སྐྱོགས་ཀྱི་ལུགས་ཀྱི་ཡོད་པའི་ཁོར་ཕུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ལྷ་གྲུབ་དེ་ནི་ཉེ་དུས་སུ་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན་ཡང་། བོད་མི་རིགས་ལ་
མཚོན་ན། བོད་ཀྱི་ཚོས་ལུགས་དང་བཅའ་ཁྲིམས་ཀྱི་བཀའ་དྲིན་ལས་འགྲོ་བ་མིའི་རིགས་ཀྱི་འཚོ་ཉེན་དུ་གྱུར་བའི་རང་བྱུང་ཁོར་ཕུག་
ལ་གཅེས་སྲུང་གི་ལྷ་སྲོད་བཟང་པོ་ཞིག་གནས་དུས་ནས་བོད་མིའི་འདུ་ཤེས་ཁྲོད་དུ་ཡོད་པ་ཅམ་དུ་མ་ཟད། ལྷ་གས་གང་ཐད་ནས་རང་
བྱུང་ཁོར་ཕུག་དང་མཐུན་སྦྲེལ་ལྗོངས་ལོ་འཚོ་བ་སྒྲེལ་ཡོད། འོན་ཀྱང་དེ་དུས་ཚན་རིག་ཡར་ལྗོངས་དང་དཔལ་འབྱོར་གྱི་དབང་
བརྒྱུར་སོགས་ཀྱི་ཤུགས་ཀྱི་ལོ་འཚོ་རང་བྱུང་ཁོར་ཕུག་ལ་གཅེས་སྲུང་བྱ་བའི་སྲོལ་རྒྱན་གྱི་འཚོ་བའི་གོམས་
གཤིས་བཟང་པོ་ནམས་ཉམས་ཀྱང་དུ་འགྲོ་མུས་དང་། དེ་དུས་ཀྱི་ཁོར་ཕུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ལྷ་གྲུབ་སྐོར་ལ་དེ་ཅམ་དོ་སྤང་དང་ཤེས་
ཉོགས་མ་ཐུབ་པ་ཇ་དག་ཅིག་ཏུ་མཐོང་སྟེ། འདི་ག་ལས་ཁུངས་ནས་འཛམ་གླིང་ཁོར་ཕུག་ཉིན་མོ་དང་སྤུངས་བརྒྱན་གྱིས་<< **རང་བྱུང་**
ཁོར་ཕུག་དང་ཁོར་ཕུག་གནད་དོན་གྱི་གཞི་ཅིའི་དོ་སྦྱོད་དེ་བརྒྱུད། >> རང་རིགས་གཞོན་སྐྱེས་ནམས་དང་སྐྱེ་ཚོགས་ཁྲོད་ཁོར་
ཕུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ལས་དོན་ལ་དོ་སྤང་ལྗོངས་སྤེལ་བ་དང་། མིའི་བྱ་སྤྱོད་ཀྱིས་ཀྱེན་པས་རང་བྱུང་ཁོར་ཕུག་ཉམས་ཀྱང་དུ་འགྲོ་བའི་
གནད་དོན་དོས་འཛིན་གསལ་ཉོགས་ཐུབ་པའི་ཐོག་ནས། མི་རེ་དོ་རེས་གང་ཐུབ་ཀྱིས་ཁོར་ཕུག་ལ་གཞོན་འཚོ་མེད་པའི་བྱ་སྤྱོད་དང་
གོམས་གཤིས་བཟང་པོ་རྒྱུད་འཇགས་ཡོང་བའི་རེ་བས་དང་དུ་སྤངས་ཏེ་འབྲེམས་སྒྲེལ་ལ་ཞུས་པ་དག་འོ།།

གངས་དཀར་ཉི་མི་ཁོར་ཕུག་གོ་ཉོགས་ལས་འགུལ་ཁང་ནས།
༢༠༠༦ ལྷ་ཆེས་པ་ ལ།

རང་བྱུང་ཁོར་ཕྱག་དང་ཁོར་ཕྱག་གི་གནད་དོན།

ཁོར་ཕྱག་ཅེས་པ་ནི་ས་དང་རྒྱ། རི་པོ། རྒྱུང་སོགས་དང་། དེ་དག་ལ་བརྟེན་ནས་འཚོ་གནས་བྱེད་པའི་སྐྱེ་དངོས་དང་ཕྱི་ཤིང་། གཅན་གཟན་དང་རི་དྲགས་སོགས་ཀྱིས་མཚོན་པའི་སྲོག་ཆགས་སྐྱེ་ཡོངས་ལ་གོ་དགོས། ཁོར་ཕྱག་གི་ཆ་ཤས་དེ་དག་ཐོན་ཚུན་ཉེན་འབྱུང་གི་ འབྲེལ་པའི་ཐོག་ནས་འཛམ་གླིང་གི་འཇིག་རྟེན་ས་ཡི་ཨ་མ་འདི་གནས་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད། གལ་ཏེ་དེའི་ནང་གི་ཆ་ཤས་གཅིག་ལ་གནོད་སྐྱོན་བྱུང་ ནའང་དེས་རང་བྱུང་ཁོར་ཕྱག་སྐྱེའི་དོ་སྙོམས་ལ་གནོད་སྐྱོན་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད།

འཛམ་གླིང་འདིའི་ནང་འགྲོ་བ་མིའི་རིགས་བྱུང་བ་ནས་བརྒྱུད་རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱི་ཁོར་ཕྱག་གི་ཐོན་ཁུངས་ལ་བརྟེན་ནས་འགྲོ་བ་མི་རྣམས་ ད་བར་དུ་འཚོ་གནས་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད། འོན་ཀྱང་། དེང་གི་ཆར་ཆོན་རིག་ལག་ཅུལ་གོང་འཕེལ་དུ་སྒྱིན་པ་དང་། འཛམ་གླིང་གར་ལུབ་གང་ སར་དཔལ་འཕྲོར་གྱི་དབང་བརྒྱུར་ལ་བརྟེན་ནས། འགྲོ་བ་མིའི་རིགས་ཀྱི་འཚོ་གནས་ཀྱི་དངོས་ཡིད་དགོས་མཁོ་དང་བརྒྱལ་པའི་བྱ་སྤྱོད་ཀྱིས་སྐྱེ་ ཁམས་ཁོར་ཕྱག་གི་ཐོན་ཁུངས་རྣམས་ལེད་སྤྱོད་བྱེད་གང་ཐུབ་བྱས་པའི་ཉེར་ལེན་གྱིས་ཁོར་ཕྱག་དོ་སྙོམས་མེད་པ་བཟོས་པ་དང་། ཁོར་ཕྱག་གི་ གནས་སྤངས་ལ་ཤུགས་སྐྱེ་བ་དང་ཐེབས་པའི་ལོད་པ་རེད། མིའི་རིགས་ཀྱི་བྱ་སྤྱོད་དང་སྐྱེ་ཁམས་ཁོར་ཕྱག་བར་མཐུན་སྦྲེལ་མེད་པ་དེར་ ཁོར་ཕྱག་གི་གནད་དོན་ཞེས་བརྗོད་ཀྱི་ཡོད།

ཁོར་ཕྱག་གི་གནད་དོན་ཤེས་པ་དང་ཁོར་ཕྱག་སྐྱུང་སྐྱོབ་བྱེད་དགོས་ན་ངེས་པར་དུ་གཤམ་གསལ་ཁོར་ཕྱག་རྒྱུན་ཤེས་ལ་དོ་སྣང་ བྱེད་དགོས།

སྐྱེ་ཁམས་རིག་པ།

སྐྱེ་ཁམས་རིག་པ་ནི་སྐྱེ་དངོས་དང་དེ་ཉིད་འཚོ་གནས་བྱ་ཡུལ་གྱི་ཁོར་ཕྱག་དབར་གྱི་ཐོན་ཚུན་འབྲེལ་བ་ཅན་གྱི་ཚན་རིག་ཅིག་ཡིན་ ལ། དེ་ཡང་སྐྱེ་དངོས་ཁོངས་སུ་སྲོག་ཆགས་དང་ཕྱི་ཤིང་། སྐྱེ་དངོས་ལྷ་རབས་བཅས་འདུས་ཡོད། སྐྱེ་ཁམས་རིག་པའི་གནས་ལུགས་འདི་ བཞིན་ཤེས་ཉོགས་ཐུབ་པར་ཚན་རིག་པ་ཚོས་དང་ཐོག་སྐྱེ་ཁམས་མ་ལག་འདྲ་མིན་ལ་བརྟེན་དཔུང་བྱས་ནས་སྐྱེ་ཁམས་རིག་པའི་སྐོར་ཤེས་ ཐབས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

སྐྱེ་ཁམས་མ་ལག

སྐྱེས་ཁམས་མ་ལག་ཟེར་བ་དེ་ནི་སྐྱེ་དངོས་རིགས་དང་དེ་དག་འཚོ་གནས་བྱ་ཡུལ་གྱི་ཆ་ཤས་དབར་ཐོན་ཚུན་འབྲེལ་ལམ་གྱི་ཐོག་ བས་གནས་ཐུབ་པའི་སྐྱེ་དངོས་དང་འཚོ་གནས་བྱ་ཡུལ་གྱི་ཆ་ཤས་བཅས་ཆ་ཚང་བ་ཞིག་ལ་ཟེར། དཔེར་ན། བདེ་སྐྱིད་སྐྱིང་གཞིས་ ཆགས་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་མ་ལག་ཅེས་པ་དེ་གང་འདྲ་ཞིག་ལ་གོ་དགོས་སམ་ཞེ་ན། བདེ་སྐྱིད་སྐྱིང་གཞིས་ཆགས་སུ་ཡོད་པའི་སྐྱེ་དངོས་དང་། ས། རྒྱ། རྒྱུང་དང་། དེ་བཞིན་དེ་དག་གི་སྐྱེ་འཕེལ་དང་འཚར་ལོངས་ཆེད་དགོས་པའི་ཉི་མའི་རྒྱས་ཤུགས་སོགས་ཆ་སྐྱེན་ཡོངས་རྫོགས་

ལ་ལོ་དགོས།

སྐྱེ་ཁམས་མ་ལག་གི་གྲུབ་ཆ།

སྐྱེ་ཁམས་མ་ལག་གི་གྲུབ་ཆ་གཙོ་བོ་ལ་གཉིས་ཡོད་པ་རྟེ། སྐྱེ་ལྡན་དང་སྐྱེ་མེད་གཉིས་ཡིན།

སྐྱེ་ལྡན་ནི། སློག་ཆགས་དང་། ཅི་ཤིང་། འབྲུ་སྲིན་ཕྲ་མོའི་རིགས་ལ་ལོ་དགོས་པ་ཡིན།

སྐྱེ་ལྡན་གྱི་གྲུབ་ཆ་དེར་དབྱེ་ན། ཐོན་སྐྱེད་མཁན་(རང་བཞིན་གྱི་ཐོན་སྐྱེད་པ) དང་ཤེད་སྐྱོད་བྱེད་མཁན་གཉིས་ཡོད། རང་བཞིན་གྱི་ཐོན་སྐྱེད་པ་ཟེར་བ་ནི། རང་ཉིད་ལ་དགོས་པའི་འཚོ་བཅུད་དེ་གཡས་གཡོན་གྱི་རྣམས་པའི་འབྲུང་ཁུངས་ལ་བརྟེན་ནས་སོ་སོས་བཟོ་བྱུང་མཁན་ཞིག་ལ་ཟེར། དཔེར་ན། ས་རྩེད་འདིར་མཚོང་རྒྱ་ཡོད་པའི་རྩ་དང་ཅི་ཤིང་རིགས་དང་། རྒྱ་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རྩ་ལྡང་རིགས་བཅས་ཀྱིས་ཉི་མའི་དྲོད་རང་བཞིན་གྱིས་ཤེད་སྐྱོད་བྱས་ནས་རང་ཉིད་འཚར་ལོངས་ཆེད་འཚོ་བཅུད་རྣམས་སོ་སོས་བཟོ་བྱུང་གྱི་ཡོད་པ་ཤེད།

ཤེད་སྐྱོད་བྱེད་མཁན་ནི། རང་ཉིད་འཚོ་གནས་ཀྱི་ཆེད་དུ་རང་བཞིན་གྱི་ཐོན་སྐྱེད་པར་དངོས་ཤུགས་གང་རུང་ལ་བརྟེན་ནས་འཚོ་མཁན་གྱི་སློག་ཆགས་ལ་ཟེར། ཤེད་སྐྱོད་བྱེད་མཁན་དེ་ཡང་སོ་སོའི་ཟས་ཀྱི་ལོ་མས་གཤིས་དང་འབྲེལ་བའི་ཐོག་དབྱེ་བ་བཞིར་སྐྱེས་ཡོད།

༡། ལྷ་གཟན།

ལྷ་གཟན་ཟེར་བ་ནི་རང་བཞིན་གྱི་ཐོན་སྐྱེད་པར་བརྟེན་ནས་འཚོ་གནས་བྱེད་མཁན་གྱི་སློག་ཆགས་རིགས་ལ་ཟེར། དཔེར་ན། ལྷ་ལ། རི་ཤོང་། བ་ལྷགས་སོགས་ཡིན་ཞིང་། དེ་དག་ནི་ཐོག་མའི་ཤེད་སྐྱོད་བྱེད་མཁན་གྱི་རིགས་ཡིན།

༢། འག་ཟན།

འག་ཟན་ནི་ལྷ་གཟན་(ཐོག་མའི་ཤེད་སྐྱོད་བྱེད་མཁན) བཟོས་ནས་འཚོ་གནས་བྱེད་མཁན་གྱི་སློག་ཆགས་ལ་ཟེར། དཔེར་ན། སེང་གེ་རྩྭ་གྲི་སྐྱུང་བཅས་ཡིན། དེ་དག་ནི་ཤེད་སྐྱོད་བྱེད་མཁན་གཉིས་པ་དེ་ཡིན། གང་ཡིན་ཟེར་ན། ཁོང་ཚོ་ནི་ཤེད་སྐྱོད་བྱེད་མཁན་དང་ཤོར་བརྟེན་དགོས་པའི་ཉེན་གྱིས་ཡིན།

༣། འག་རྩ་གཉིས་གཟན།

དེ་ནི་འག་དང་རྩ་གཉིས་ལ་བརྟེན་ནས་འཚོ་གནས་བྱེད་མཁན་གྱི་སློག་ཆགས་ལ་ཟེར། དཔེར་ན། མི། ཅི་ཅི། བག་པ། རྒྱུ་སོགས་ལྟ་བུ།

༤། ཞིག་འབྱེད་མཁན།

རང་ཉིད་སློག་ཆགས་གཞན་གི་བའི་རོ་ལ་བརྟེན་ནས་འཚོ་བར་བྱེད་པ་དང་མཉམ་དུ་རོ་དེ་ཞིག་རུ་ལ་དུ་བཏང་ནས་ས་ནང་དུ་འཐེམ་དུ་འདུག་མཁན་གྱི་འབྲུ་སྲིན་ཕྲ་མོའི་རིགས་ལ་ལོ་དགོས།

སྐྱེ་མེད་ནི། ས་དང་། རྒྱ། རྒྱང་། ཉི་མའི་རྣམས་ལྷགས་སོགས་སྐྱེ་འཕེལ་མི་བྱེད་པའི་དངོས་པོ་ལ་ཟེར།

སྐྱེ་ཁམས་མ་ལག་ནང་གི་སྐྱེ་མེད་ཀྱི་གྲུབ་ཆ་ཁག་གི་ལོང་གི་སྐྱེ་ལྡན་དེ་རིགས་འཚོ་གནས་བྱུང་རྒྱུའི་དངོས་ཤུགས་དང་ལྡན་སྐྱོར་

ཚ་གྲང་སྒོ་མས་པའི་ཁྲུ་ལྱི་རྩ་བང།
(Temperate Grassland)

སྐམ་སའི་ནགས་ལྗོངས་དང་ལྷུ་མ་ལྗོངས།
(Dry Woodlands and Shrublands)

ཚ་ཁྲུ་ལྱི་སྒོ་ན་དུས་ལོ་མ་རྩུང་པའི་ནགས་ཚལ།
(Tropical Deciduous Forest)

བྲེ་བང།
(Desert)

ཚ་ཁྲུ་ལྱི་སྒོང་ཕྱོད་རིགས་ཀྱི་ནགས་ཚལ།
(Tropical Scrub Forest)

ཚ་ཁྲུ་ལྱི་རྩ་བང།
(Savanna)

སྐམ་སའི་རྩ་བང།
(Arid Grassland)

ས་མཐོའི་རི་རྒྱུད།
(Mountains)

འདམ་ཁུ་ཅན་གྱི་ས་ཁྲུལ།
(Swamp and Marsh)

མཚོ་ཕྱུང་དང་རྒྱུ་གཟུ།
(Lake and Stream)

རྒྱ་མཚོ།
(Open Ocean)

སྐྱེ་དངོས་འདྲ་མིན་ནམ་གངས།

འཛམ་གླིང་འདི་ར་གནས་པའི་སློབ་ཆགས་དང་། ཅི་ཤིང་། འབྲུ་སློན་ཕྱོ་མོ་བཅས་ཀྱི་གངས་ཚད་དང་དེ་དག་གི་རིགས་འདྲ་མིན་བཅས་ཆ་ཚང་ལ་སྐྱེ་ས་དངོས་འདྲ་མིན་ནམ་གངས་ཟེ་ར། སྐྱེ་དངོས་འདྲ་མིན་ནམ་གངས་དེ་ཡང་བང་རི་མ་མི་འདྲ་བ་གསུམ་བརྒྱུད་ནས་དབྱེ་འབྱེད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

༡། རྒྱུད་འཛིན་གཞི་རྒྱུའི་ནམ་གངས།

སྐྱེ་དངོས་རིགས་གཅིག་གི་སོ་སོའི་རིགས་རྒྱུད་འཛིན་རྒྱུའི་གཞི་རྒྱུ་ཁག་མང་པོ་ཡོད་པ་ལ་རྒྱུད་འཛིན་གཞི་རྒྱུའི་ནམ་གངས་ཟེ་ར།

དཔེར་ན། མི་ལ་ཆ་མཚོན་ན་ག་མདོག་དཀར་པོ་དང་ནག་པོ་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པ་དེ་མིའི་རིགས་ཀྱི་རྒྱུད་འཛིན་གཞི་རྒྱུའི་རྣམ་གྲངས་ཡིན།

༡། རླུ་དངོས་རིགས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས།

འཛམ་གླིང་འདི་ཡི་ཐོག་ཏུ་རླུ་དངོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་ས་ཡ་མང་པོ་ཡོད་ཀྱང་དེ་དག་བར་མི་འདྲ་བའི་ཁྱད་པར་ཡོད་པར་བརྟེན། དེ་རིགས་ལ་བརྟེན་ནས་སྡེ་ཚན་སོ་སོར་དབྱེ་འབྱེད་བྱས་ཡོད། དཔེར་ན། སེང་གེ་དང་སྟག་གཉིས་ནི་ཞི་མིའི་ཚན་ཁག་གཅིག་པ་ཡིན་ཡང་། རིགས་ཀྱི་ཆ་ནས་སོ་སོར་དབྱེ་ཡོད།

༡། རླུ་ཁམས་མ་ལག་རྣམ་གྲངས།

རྣམ་ས་དང་རྒྱུ་ལྗན་ས་པའི་རླུ་ཁམས་མ་ལག་ཁག་མང་པོ་ཞིག་ཡོད་པ་དེར་རླུ་ཁམས་མ་ལག་རྣམ་གྲངས་ཟེར།

རླུ་དངོས་འདྲ་མིན་རྣམ་གྲངས་ཀྱི་ཕན་ཡོན།

རླུ་དངོས་འདྲ་མིན་ཞེས་བརྗོད་དུ་ས་ཚོ་མེད་ལྟ་བུ་ཞིག་ཏུ་མཐོང་ཡང་། འདི་ནི་མིའི་རིགས་ཀྱི་འཚོ་གནས་དང་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན། འཛམ་གླིང་ཐོག་ཅི་ཤིང་དང་། སློག་ཆགས་(སློ་སྤྲུགས་དང་རི་རླུས་སློག་ཆགས) དེ་ཚོའི་ཐོག་ཅི་ཤིང་དང་། སློག་ཆགས་(སློ་སྤྲུགས་དང་རི་རླུས་སློག་ཆགས) དེ་ཚོའི་འཚོ་གནས་ལྟ་བུ་ལུས་ཀྱི་རླུ་ཁམས་མ་ལག་ཁག་མང་པོ་ཞིག་ཡོད།

རླུ་དངོས་འདྲ་མིན་རྣམ་གྲངས་ཀྱིས་འགོ་བ་མིའི་རིགས་ཀྱི་ཟས་དང་གྲོན་གོས། རྫོང་ཁང་། ལྷན་རྒྱུ། སློ་གསེང་བཅས་ཀྱི་དགོས་མཁོ་སློང་བར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་ཟད། རླུ་དངོས་འདྲ་མིན་རྣམ་གྲངས་ཀྱིས་རང་བྱུང་ཁོར་ལུག་གི་ཐོན་ཁུངས་གོང་འཕེལ་དང་སྤྱད་སྤོབ་ཀྱི་བྱེད་ལས་མང་པོ་ཞིག་སྐྱབ་བཞིན་ཡོད། མདོར་ན་རླུ་དངོས་འདྲ་མིན་རྣམ་གྲངས་འདིར་གཏོར་སྐྱོན་གོར་ན་འགོ་བ་མིའི་རིགས་འདི་འཚོ་གནས་བྱེད་མི་ཐུབ་པའི་ཉེན་ཁ་ཡོང་ངེས་ཡིན།

འཚོ་གནས་ཐད་ཀྱི་ཕན་ལུས།

འཛམ་གླིང་འདིར་ཡོད་པའི་རླུ་དངོས་འདྲ་མིན་རྣམ་གྲངས་རྣམས་ནི་དངུལ་ལས་ལྷག་པའི་རྒྱ་ཚོར་ཙུ་ཆེན་ཞིག་ཡིན། མི་འཕོར་མང་པོ་ཡོད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་རྒྱ་གར་ལྟ་བུར་ཆ་མཚོན་ན། རླུ་དངོས་འདྲ་མིན་རྣམ་གྲངས་འདིས་མི་མང་པོ་ཞིག་གི་གཞི་ཅེའི་འཚོ་གནས་ཀྱི་དགོས་མཁོ་སློང་བྱུ་བ།

སྤྲོད་བཅོས་འཕྲོད་བརྟེན་ཐད་ཀྱི་ཕན་ལུས།

ཡར་རྒྱས་འགོ་བཞིན་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མི་འཕོར་བརྒྱ་ཆ་༡༠ ཙམ་གྱི་གཞི་ཅེའི་འཕྲོད་བརྟེན་དེ་རླུ་དངོས་འདྲ་མིན་རྣམས་ལས་བྱུང་བའི་སྤྲོད་བཅོས་ལ་བརྟེན་དགོས་ཀྱི་ཡོད།

ཟས་ཀྱི་དཀའ་ངལ་སེལ་བའི་ཕན་ལུས།

རླུ་དངོས་འདྲ་མིན་རྣམ་གྲངས་ཟེར་བ་དེ་ཞིང་ལས་དང་ཉ་ཅང་འབྲེལ་བ་ཆེན་པོ་ཡོད། འཛམ་གླིང་ནང་གི་ཟས་རིགས་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ ༩༠ ཙམ་ཅི་ཤིང་རིགས་མི་འདྲ་བའི་ལུ་ཙམ་ནས་ཡོང་གི་ཡོད། དཔེར་ན། ཞིང་པ་ཞིག་གི་ངོས་ནས་བཤད་ན་སོ་སོའི་ཞིང་ཁར་སྟོན་འབྲས་ལ་གཞོན་སྟོན་ཅན་གྱི་གཞོན་འབྲུ་བཀག་འཁོག་དང་ཞིང་སའི་ས་བརྒྱད་བཟང་དུ་གཏོང་ཆེད་ལོ་རྒྱུ་རིགས་འདྲ་མིན་འདེབས་ལས་བྱེད་རྒྱ་གལ་ཆེན་ཡིན།

སྐྱོད་གསེང་ཐང་གི་རིན་ཐང་།

སྐྱེ་ཁམས་མ་ལག་དང་སྐྱེ་དངོས་རིགས་འདྲ་མིན་ཡོད་པ་འདྲིས་འཛེམ་སྐྱིད་གི་ཡུལ་ལྗོངས་མངོས་སྤྱོད་གསོད་འཕེལ་བཏང་ནས་
དེས་མིའི་སེམས་ཁམས་སྤྱད་གཏང་བའི་ཚོར་བ་གསལ་པ་སྐྱོད་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད། རང་བྱུང་གི་སྐྱེ་ཁམས་མ་ལག་ཐེངས་གཅིག་གཏོར་
བཞིག་བཏང་ཚེ་དེ་ནི་སྐྱོར་གསོ་བྱེད་ཐུབ་ཐབས་བྲལ་བ་ཞིག་ཡིན།

ཡ་རབས་བཟང་སྐྱོད་ཐང་གི་ལས་འགན།

སྐྱེ་དངོས་རིགས་རྣམས་ལ་རང་རང་གི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་བྱུང་ཚོས་ཤེ་ཡོད་ཅིང་། སྐྱེ་དངོས་རིགས་དེས་མི་ལ་ཕན་ཐོགས་
ཡོད་མེད་ལ་མ་ལྗོངས་པར་དེ་དག་ཚང་མར་མི་དང་འདྲ་བའི་འཚོ་གནས་ཀྱི་རང་དབང་ཡོད་པས། ཡ་རབས་བཟང་སྐྱོད་ལྡན་པའི་མི་ཞིག་
ཡིན་ན་དེ་དག་མེད་པར་བཟོ་བའི་ཐོབ་ཐང་མེད་པ་གསལ་པོར་ཤེས་དགོས།

སྐྱེ་ཁམས་སྐྱེ་ལ་ཕན་པའི་ཞབས་འདེགས།

སྐྱེ་དངོས་རིགས་མང་པོ་ཞིག་ཕན་ཚུན་གཅིག་ལ་གཅིག་བརྟེན་གྱི་རང་ནས་འཚོ་གནས་ཐུབ་པ་བྱེད་བཞིན་ཡོད་ཅིང་། སྐྱེ་དངོས་
རིགས་རྣམས་དུས་ཚོད་དང་བསྟུན་ནས་འགྱུར་འགྲོས་ཀྱི་འཕེལ་རྒྱས་ཡོང་གི་ཡོད་པས། འགྱུར་འགྲོས་དེས་སྐྱེ་ཁམས་མ་ལག་ནང་དུ་
སྐྱེ་དངོས་སྐྱེ་ལ་ཕན་པའི་སོ་སོའི་ལས་འགན་གལ་ཆེ་ཞིག་སྐྱབ་བཞིན་ཡོད། གལ་ཏེ་སྐྱེ་དངོས་རིགས་གཅིག་མེད་པ་བཟོས་པ་ཡིན་ན་དེས་
སྐྱེས་དངོས་རིགས་གཞན་སོགས་ཙུ་བརྒྱལ་དུ་འགྲོ་བྱུང་ཉེན་ཁལ་ཡོད།

སྐྱེ་དངོས་འདྲ་མིན་རྣམས་གངས་ཅན་སྤྱད་དུ་བཏོག་པའི་རྒྱ་རྒྱུན།

སྤྱི་མོའི་དུས་ནས་བཟུང་འཛེམ་སྐྱིད་འདིར་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་རིགས་འདྲ་མིན་སྣ་ཚོ་གསལ་ཡོད་པ་དང་། དེ་དག་ལ་རང་རང་གི་འཚོ་སྲོལ་ཆ་རྒྱུན་
འཛོམས་པར་བརྟེན། ད་བར་དུ་གནས་ཐུབ་པ་དང་འཕེལ་རྒྱས་འགྲོ་བུ་བྱུང་ཡོད། འོན་ཀྱང་དེང་སྐབས་འཛེམ་སྐྱིད་མི་འཕྲོད་རྒྱ་ཆེར་འཕལ་
བཏང་། ཁོར་ཡུག་ལ་འབག་བཅོམ་བཟོས་པ། དེ་བཞིན་གནས་གཤིས་འགྱུར་ལྡོག་སོགས་ཀྱིས་རྒྱུན་པས་སྐྱེ་དངོས་རིགས་མང་པོ་ཙུ་རྫོང་དུ་སོང་
བཏང་། དེ་བས་མང་བཞིག་ཙུ་རྫོང་དུ་འགྲོ་ཉེན་ཡོད། དེ་ལི་རྒྱ་རྒྱུན་གཙོ་བོ་ཁག་ཞིག་གསལ་གསལ་

- ༡། ཅི་ཤིང་དང་ནགས་ཚལ་གཅོད་བསྐྱེད་ཐུགས་ཐལ་དུགས་པར་བརྟེན། སྐྱེ་དངོས་རྣམས་གངས་ལ་གཞོད་སྐྱོན་ཐེབས་པ།
- ༢། ས་ཞིང་གསར་སྐྱོལ་བྱས་པ་དང་སྤྱོད་གསོ་ཐུགས་གསོ་ཐུགས་པ།
- ༣། སྐྱེ་དངོས་མང་པོ་ཞིག་བྲིམས་འགལ་དང་ལུགས་མཐུན་མ་ཡིན་པའི་ཐོག་ནས་མེད་པར་བཟོས་པ།
- ༤། བཟོ་ལས་དང་ཞིང་ལས་གཙོ་བོར་གྱུར་པའི་མིའི་བྱ་སྐྱོད་ཀྱིས་ཁོར་ཡུག་འབག་བཅོམ་བཟོས་པ།
- ༥། ཕྱི་རོལ་ནས་འཁྲེལ་ཡོང་བའི་སློབ་ཆ་གསལ་དང་ཅི་ཤིང་གིས་སྤར་ཡོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁམས་ལ་གཏོར་སྐྱོན་བཏང་བ།
- ༦། ཚུ་ལ་མིན་གྱི་ཡུལ་རྫོང་སྐྱོད་འཆམ་པས་སྐྱེ་ཁམས་ལ་གཞོད་འཚེ་བཏང་བ།
- ༧། ཚུ་དང་མཁའ་རྒྱུང་། ས་གཞི་བཅས་པར་འབག་བཅོམ་བཟོས་ཏེ་ཅི་ཤིང་དང་སློབ་ཆ་གསལ་ལ་གཞོད་འཚེ་བཏང་བ།
- ༨། གནས་གཤིས་འགྱུར་ལྡོག་གིས་སྐྱེ་ཁམས་ལ་དོ་ཕྱིན་བཏང་བ།
- ༩། ཁོར་ཡུག་སྤང་སྐྱོབ་ཀྱི་བྲིམས་ལུགས་དམ་པོ་མེད་པ་དང་ལག་བརྒྱར་ཡག་པོ་མ་བྱས་པ།

མི་འཕོར་འཕེལ་རྒྱས་དང་ཁོར་ཕྱག་ཉམས་རྒྱུ་དང་།

དེང་སང་འཛམ་གླིང་ནང་མུར་བྱུང་ཚུང་མེད་པའི་དཀའ་ངལ་གསུམ་པ་ཞིག་འཕྲད་བཞིན་ཡོད་པ་དེ་ནི། རང་བྱུང་ཁོར་ཕྱག་དང་།
། རྒྱུ་ཁམས་མ་ལག་འགོ་བམིའི་རིགས། རྒྱུ་དངོས་བཅས་ཀྱི་འཚོ་གནས་ཆ་ཉེན་ཉེན་རེ་བཞིན་ཉམས་རྒྱུ་དུ་འགྲོ་བ། དེ་བཞིན་རང་
བྱུང་ཐོན་ཁུངས་མང་པོ་ཞིག་རྫོགས་ཉེན་སྲེག་པས་ཡོད་པ་དེ་ཡིན། མི་འཕོར་འཕེལ་རྒྱས་དང་མིའི་བྱ་སྤྱོད་གཉིས་ནི་གོང་གི་དཀའ་ངལ་
ནམས་ཡོང་བའི་རྒྱ་མཚན་གཙོ་བོ་ཡིན། མིའི་རིགས་ཀྱི་འཚོ་བཞིན་རྒྱུ་དངོས་དང་སྲོག་ཆགས། དེ་བཞིན་ས་སྤོང་དང་ས་འོག་ཏུ་ཡོད་པའི་
རང་བྱུང་ཐོན་ཁུངས་ལ་བརྟེན་དགོས་པ་ཡིན། རིམ་པས་མི་ཡི་སྤྱི་ཚོགས་འཕེལ་རྒྱས་ཕྱིན་ཏེ་མིའི་འཚོ་བའི་དགོས་མཁོ་ཡང་མང་དུ་
ཕྱིན་པ་མ་ཟད་བག་མེད་ལོངས་སྤྱོད་བཅས་བྱས་པར་བརྟེན། ཐོན་སྐྱེད་ལས་བྱུང་བའི་སྤྲོ་གསལ་རོ་སྤྲོ་ཚོགས་ཉེན་རེ་བཞིན་རེ་མང་དུ་ཕྱིན་
ནས། རང་བྱུང་ཁོར་ཕྱག་གི་དོ་སྣང་མས་ལ་གནོད་སྐྱོན་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད། རྒྱུར་ང་ཚོས་ཁོར་ཕྱག་འབག་བཅོམ་ཟེར་དུས། མི་མང་ཆེ་བས་
ནམ་རྒྱུན་མཚོང་རྒྱ་ཡོད་པའི་གང་སྤྲོ་གསལ་དང་འགྲིག་ཤོག་གི་རིགས་བཅས་ཀྱིས་ཁོར་ཕྱག་འབག་བཅོམ་པ་བཟོ་བ་དེར་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།
འོན་ཀྱང་ཐོན་སྐྱེད་ལས་བྱུང་བའི་འབག་བཅོམ་ནི་དེ་ལས་རྒྱ་ཆེ་བ་དང་གནོད་འཚོ་ཆེ་བ་ཡོད། རྒྱལ་ས་འདྲིའི་ཐོན་སྐྱེད་ཟེར་བཞིན་གཙོ་བོ་
བཟོ་ལས་ཐོན་སྐྱེད་དང་ཞིང་ལས་ཐོན་སྐྱེད་གཉིས་ལ་གོ་དགོས།

ཞིང་ལས་ཐོན་སྐྱེད།

འཛམ་གླིང་འདྲིའི་མི་འཕོར་ཉེན་རེ་བཞིན་མང་ནས་མང་དུ་འགྱུར་བཞིན་པར་བརྟེན། མི་རྒྱུས་ལ་ཟམ་རིགས་ཀྱི་དགོས་མཁོ་
ཡང་མང་དུ་ཕྱིན་པས། ལྷ་ཐང་དང་ཤིང་ནགས་གཙོ་བོ་འབྲེག་བྱས་ཏེ་ས་ཞིང་གསུམ་སྒོལ་བྱས་དང་བྱེད་ཐུས་ཡིན། དེར་སྐབས་ཞིང་
ལས་ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་སྒྲུབ་པའི་ཡང་སྒོམ་མ་དང་མི་འདུ་བར། ལྷོན་འབྲས་འཕོར་ཆེན་ཐོན་ཕྱིར་མི་ཡི་འཕྲོད་བརྟེན་དང་ཁོར་ཕྱག་ལ་
གནོད་འཚོ་ཤིན་ཏུ་ཆེ་བའི་རྫས་ལུད་འདུ་མིན་དང་འབྲུ་སྐྱེན་སྤྲོ་ཚོགས་ཞིང་ཁམ་གཏོར་བ། དེ་བཞིན་ཚོན་འདེབས་སྐབས་སུ་གཙོ་བོ་སྒོམ་
དང་སྐྱུ་མ་སོགས་རང་བྱུང་ཐོན་ཁུངས་ལས་བཟོས་པའི་རུས་བྱུགས་ལེད་སྤྱོད་བྱུགས་ཆེ་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པ་དེས་ཁོར་ཕྱག་ལ་གཏོར་སྐྱོན་
དང་འབག་བཅོམ་བྱུགས་ཆེར་བཟོ་བཞིན་ཡོད།

བཟོ་ལས་ཐོན་སྐྱེད།

དུས་རབས་བཅོ་བརྒྱད་པ་ནས་བཟུང་ཚན་རིག་འཕེལ་རྒྱས་དང་བཟོ་ལས་གསུམ་བཞེད་དབང་གིས་འཛམ་གླིང་ཁྲིན་ཡོངས་ཀྱི་མིའི་
འཚོ་བ་དང་ཐོན་སྐྱེད་ལ་མུར་བྱུང་ཚུང་མེད་པའི་འཕེལ་རྒྱས་དང་མིའི་འཚོ་བར་ཡང་འགྱུར་སྒྲོག་ཆེན་པོ་བྱུང་ཡོད། འོན་ཀྱང་བཟོ་ལས་
ཐོན་སྐྱེད་དེ་དག་གཙོ་བོ་རུས་པའི་འབྲུང་ཁུངས་དོ་སྣང་དང་དོ་སྣང་ལ་བརྟེན་དགོས་པ་དང་བཟོ་ལས་ཐོན་རྫས་ཀྱི་རྒྱ་ཆ་ནམས་གཙོ་བོ་གཏོར་
ཁ་སོགས་རང་བྱུང་ཐོན་ཁུངས་ལས་བྱུབ་པ་མ་ཟད། ཐོན་སྐྱེད་དང་འཛོལ་སྤྱོད་ཀྱི་བརྒྱུད་རིམ་ནང་ཁོར་ཕྱག་ལ་འབག་བཅོམ་ཆེན་པོ་བཟོ་
བཞིན་ཡོད། དཔེར་ན། རྒྱ་ལོ་༡༩༧༩ ལོའི་ཟླ་བ་ལྔ་པ་ནས་བདུན་པའི་རིང་དེ་བྱིན་ཇིའི་རྒྱལ་ས་ལན་འོན་ཏུ་དོ་སྣང་དང་དོ་སྣང་གི་བས་
མཁའ་རྒྱང་ལ་དུག་དང་རྫས་འགྱུར་གྱི་རྒྱུ་བྱུང་སྟེ། ཁོར་ཕྱག་འབག་བཅོམ་ཏུ་ལྷུ་ར་ནས་མི་མང་པོར་སྒོ་ཆམ་སོགས་ཀྱི་ནད་གཞི་ཕོག་པ་
མ་ཟད། དེའི་སྐབས་སུ་མི་བྲི་གཅིག་ལྷག་ཙམ་གྱི་བསོགས་བྱུང་ཡོད།

འདྲུགས་སྐྱེན་ལས་གཞི་དང་ཁོར་ཡུག

སྤྱིར་བཏང་རྒྱལ་ཁབ་སོ་སོའི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་གཏོང་སྟེ་འདྲུགས་སྐྱེན་གྱི་ལས་གཞི་མང་པོ་ལག་བརྟུན་དང་འཆར་འགོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དུས་རབས་བཙོང་བརྒྱུད་པ་ནས་བརྒྱུད་ཚོན་རིག་ལག་རྩལ་ཡར་རྒྱས་སྤྱིན་པར་བརྟེན་ནས་འདྲུགས་སྐྱེན་གྱི་ལས་གཞི་དེ་ཡང་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བུ་སྤྱིན་ཡོད། དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་ཆེད་དུ་འདྲུགས་སྐྱེན་གྱི་ལས་གཞི་གང་འདྲ་ཞིག་བརྩམས་ཅུང་རང་བྱུང་ཐོན་ཁུངས་དང་རང་བྱུང་ཐོན་ཁུངས་ཀྱི་རྒྱས་ལྷགས་མང་པོ་ཞིག་དུས་ཡུན་གྱི་འདྲུགས་སྐྱེན་གྱི་ལས་གཞི་ལྟར་རང་བཞིན་གྱིས་བརྒྱུར་གསོ་བྱུང་བས་མེད་པའི་ཐོག་ནས་བེད་སྤྱོད་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

དེར་གྱི་ཆར་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་གི་སྐྱེ་ཁམས་དེ་བཞིན་འདྲུགས་སྐྱེན་ཡར་རྒྱས་གཏོང་བའི་རྒྱ་ཆ་ལེན་ས་ཞིག་དང་ཐོན་སྐྱེད་ལས་བྱུང་བའི་གད་སྤོགས་སྐྱབས་ས་ལྟ་བུ་ཞིག་ཏུ་གྱུར་ཡོད། དཔེར་ན། རྒྱ་མིའི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་ཆེད་དུ་ཉ་དང་ཞིང་རྒྱ་འདྲེན་གཏོང་སོགས་ཀྱི་ཐོན་ཁུངས་ཤིག་ཡིན། འོན་ཀྱང་ང་ཚོས་ཐོན་སྐྱེད་ཀྱི་ལས་རིགས་སྐབས་སུ་རྒྱ་ལ་འབག་བཙོག་བརྩོས་ཏེ་མ་འོངས་པའི་རྒྱའི་ཐོན་ཁུངས་ཇེ་ཞན་དུ་གཏོང་བཞིན་ཡོད། དེར་བརྟེན་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་དང་འདྲུགས་སྐྱེན་ཡར་རྒྱས་གཏོང་བའི་ཕན་ཚུན་འབྲེལ་བ་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན་པ་ལས་ཚུན་འབྲེལ་བའི་རྒྱ་ལྟ་བུ་དང་བརྟེན་ཅུང་ཅིང་ཅིང་དཔལ་འབྱོར་འདྲུགས་སྐྱེན་ཡར་རྒྱས་དང་ཁོར་ཡུག་གི་གནད་དོན་ཐོག་ལ་རྒྱལ་སྤྱིའི་ནང་ཞིབ་འདུག་དང་བཞུགས་ཏེ་མང་པོ་བྱས་མཐར། མཁས་པ་དང་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གི་སྲིད་འཛིན་གྱིས་རྒྱ་སྤྱིའི་འཕེལ་རྒྱས་ཟེར་དུས་དེ་གོང་གི་གནད་དོན་གྱི་དཀའ་ཚུན་ལེན་ཆེད་ཀྱི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱས་པ་ནས་བརྒྱུད། རྒྱ་སྤྱིའི་འཕེལ་རྒྱས་ཟེར་བ་དེ་ནི་ད་ལྟོ་མི་རབས་འདིའི་དགོས་མཁོ་སྤོང་བྱུང་བ་པའི་ལྷ་བའི་རིམ་བས་རྒྱལ་སྤྱིའི་ནང་ཁྲུབ་ཡོད་པ་རེད། རྒྱ་སྤྱིའི་འཕེལ་རྒྱས་ཟེར་བ་དེ་ནི་ད་ལྟོ་མི་རབས་འདིའི་དགོས་མཁོ་སྤོང་བྱུང་བ་པའི་ཚམས་ལྷན་པར་མི་རབས་ཇེ་ས་མའི་དགོས་མཁོ་སྤོང་རྒྱར་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་གི་ཐོན་ཁུངས་ལ་གཞི་དང་འཆོ་མི་ཡོང་བའི་འདྲུགས་སྐྱེན་སྤྱིད་ཏུ་ས་ཤིག་ལ་ཟེར།

གྲོང་ཁྱེར་རྒྱ་སྤྱིའི་

གྲོང་ཁྱེར་རྒྱ་སྤྱིའི་མི་འཛོམས་འཕེལ་རྒྱས་དང་ཐད་ཀར་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན། གྲོང་ཁྱེར་གྱི་ནང་དུ་གྲོང་གསེབ་དང་མི་འབྲེལ་བར་ཚོང་ལས་གཏོང་བའི་གྲུར་པའི་ལས་རིགས་འདྲ་མིན་གྱི་ལོ་སྐབས་སྤྱི་ཚོགས་ཡོད་ལ། གྲོང་ཁྱེར་ནི་དཔལ་འབྱོར་དང་ཁེ་ལས་བཅས་ཀྱི་ལྟེ་གནས་ཤིག་ཏུ་གྱུར་ཡོད། མི་འཛོམས་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་རྒྱུན་པས་མེད་པའི་འཚོ་བའི་གནས་སྤངས་ལ་དཀའ་ངལ་འཕྲད་ནས་གྲོང་ཁྱེར་གྱི་ནང་དུ་དཔལ་འབྱོར་འཚོལ་སྐྱབས་བྱེད་མཁུ་མང་དུ་སྤྱིན་པར་བརྟེན། གྲོང་ཁྱེར་རྒྱ་སྤྱིའི་བྱེད་ཀ་མེད་དུ་ཆགས་ཀྱི་ཡོད། གྲོང་ཁྱེར་རྒྱ་སྤྱིའི་བྱས་པར་བརྟེན་ནས་སྤར་ཡོད་ཀྱི་རང་བྱུང་སྐྱེ་ཁམས་ཁོར་ཡུག་ལ་གཏོར་བའི་གཞི་ཆེན་པོ་ཐོབ་ཀྱི་ཡོད།

མོང་ཁྱེར་དང་མོང་ཁྱེར་གྱི་སྐྱོད་ལས་བྱུང་བའི་ཁོར་ལུག་ལ་གནོད་སྐྱོན།

༡། བོང་ནགས་གཙོད་འབྲེག་བྱས་ཏེ་གཞུང་ལམ་དང་རྫོང་ཁང་སོགས་གསར་རྒྱུ་བྱས་པ།

༢། བོང་ནགས་གཙོད་འབྲེག་བྱས་པར་བརྟེན་རི་སྐྱེས་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་འཚོ་སྤོང་གནས་ལུལ་བརྒྱགས་པ།

༣། རང་བྱུང་བོན་ཁུངས་ཀྱི་ལྷ་ས་པ་བཅུ་སྐྱོད་ཏེ་ཅང་ཆེན་པོ་བྱེད་པ།

༤། མོང་ཁྱེར་གྱི་འཚོ་བའི་ཁྲིད་ལས་བྱུང་བའི་གད་སྐྱེགས་ཀྱིས་ཁོར་ལུག་ལ་གནོད་སྐྱོན་ཆབས་ཆེ་བའོ་བ།

༥། འགྲིམ་འགྲུལ་དང་བཟོ་སྐྱོད་ལས་བྱུང་བའི་དྲུང་ན་གྱིས་མཁའ་དབུགས་འབག་བཅོལ་བའོ་བའི་དང་འཛམ་གླིང་གི་ཚོད་རྒྱུས་པ།

༦། མི་འཕོར་མང་བ་སོགས་ཀྱི་རྒྱུ་ལས་ས་ཆུ་གཉིས་ལ་འབག་བཅོལ་བའོ་བའི་ས་པ།

ཁོར་ལུག་འབག་བཅོལ

ཁོར་ལུག་འབག་བཅོལ་ཟེར་བ་ནི། མིའི་བྱ་སྤོང་གྱིས་རྒྱུན་ལས་རང་བྱུང་སྐྱེ་ཁམས་ཁོར་ལུག་གི་གཙང་མའི་རང་བཞིན་དེ་ཉམས་སྐྱོད་བཏང་བ་དེ་རེ་ཁོར་ལུག་འབག་བཅོལ་ཅེས་ཟེར། དེར་དབྱེ་བ་བཞི་ཡོད་པ་རྟེ། མཁའ་རྒྱུད་གི་འབག་བཅོལ། ས་ཡི་འབག་བཅོལ། རྒྱ་ཡི་འབག་བཅོལ། རྒྱ་ཡི་འབག་བཅོལ་བཅས་ཡིན།

༡། མཁའ་རྒྱུད་གི་འབག་བཅོལ།

བཟོ་ལས་དང་འགྲིམ་འགྲུལ། འགྲིག་རིགས་ཀྱིས་གཙོས་པའི་གད་སྐྱེགས་མེར་སྲེག་དེ་བཞིན་སྐྱོན་ཐོག་ལ་འབྲུ་སྐྱོན་བརྒྱབ་པ་བཅས་ཀྱིས་རང་བྱུང་སྐྱེས་ཁམས་ཀྱི་མཁའ་རྒྱུད་གཙང་མའི་རང་བཞིན་དེ་ཉམས་སྐྱོད་བཏང་བར་མཁའ་རྒྱུད་གི་འབག་བཅོལ་ཟེར། རྒྱུད་ལ་འབག་བཅོལ་བཟོས་པར་བརྟེན་ནས་ནད་རིགས་འདྲ་མིན་ཡོང་བ་མ་ཟད། འཛམ་གླིང་གི་ཚོད་རྒྱུས་ཀྱི་ཚོད་རྒྱུས་ཀྱི་ཡོད།

༢། རྒྱ་ཡི་འབག་བཅོལ།

རྒྱའི་ནང་དུ་མཁའ་མེད་ཀྱི་སྐྱེགས་རི་སོགས་གང་བྱུང་དུ་གཞུགས་པར་བརྟེན་ནས་རྒྱའི་གཙང་མའི་རང་བཞིན་དེ་མེད་པར་བཟོས་པ་ལ་རྒྱ་ཡི་འབག་བཅོལ་ཟེར། རྒྱ་ཡི་འབག་བཅོལ་བྱུང་བར་བརྟེན་ནས་རྒྱ་ཡི་སྐྱོན་ལོང་ཅིང་དྲི་རན་ཁ་བ། རྒྱའི་བོན་ཁུངས་ཉམས་སྐྱོད་དུ་འགྲོ་བ། སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ལ་ནད་རིགས་འདྲ་མིན་འབྱུང་བ་དང་རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱི་མཛེས་སྤྲུག་ལ་གནོད་པ་བཅས་ཡོང་གི་ཡོད།

༣། ས་ཡི་འབག་བཅོལ།

ས་ཡི་འབག་བཅོལ་ནི་གཙོ་བོ་ཞིང་ལས་དང་བཟོ་ལས། གཏེར་ཁ་སྤོག་འདོན། རྩམ་རན་ཅན་གྱི་གད་སྐྱེགས་བཅས་ས་རྒྱེད་དུ་གཞུགས་པར་བརྟེན་ནས་ས་ཡི་རང་བཞིན་གཙང་མ་དེ་བཅོལ་བར་བཟོས་པ་ཞིག་ལ་ས་ཡི་འབག་བཅོལ་ཟེར།

༤། རྒྱ་ཡི་འབག་བཅོལ།

རྒྱ་ཡི་འབག་བཅོལ་ནི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་འཕྲོད་བརྟེན་དང་ཁོར་ལུག་ལ་གནོད་སྐྱོན་གྱི་སྐྱད་སྐྱེད་རིགས་སྐྱེ་ལ་ཟེར། དཔེར་ན། བོག་སྐྱག་དང་གནམ་གུ་སོགས་ཀྱི་སྐྱད་སྐྱེས་སྲོག་ཆགས་ནམས་འཛིགས་སྐྱག་གིས་བདེ་བར་གནས་ཐབས་བྲལ་བ་དང་། རྒྱ་བར་གནོད་སྐྱོན་བཟོ་བ་བཅས་ཀྱི་དཀའ་ངལ་བཟོ་བཞིན་ཡོད།

འཛམ་གླིང་ཚ་དྲོད་རྒྱས་པ།

འཛམ་གླིང་འདི་ཆགས་པ་ནས་གནམ་གཤིས་ལ་འགྲུར་ལྡོག་འདྲ་མིན་སྣ་ཚོགས་བྱུང་ཡོད། འདི་འདྲི་གཅིག་ཙམ་གྱི་སྒྲིན་ནས་བརྒྱུད་གནམ་གཤིས་ལ་ཕྱི་ལོ་འགྲུར་ལྡོག་ཆེན་པོ་བྱུང་མེད་པ་ཚན་རིག་པས་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་ཡོད། འོན་ཀྱང་དེང་སང་བཟོ་ལས་དང་ཞིང་ལས་གཙོ་བོར་བྱས་པའི་མི་ལི་བྱ་སྡོད་ཀྱིས་རྒྱུན་པས་རང་བཞིན་གྱི་གནམ་གཤིས་ཚ་རྒྱས་ཀྱི་དོ་སྣོན་མས་དེར་གཏོར་སྡོད་བཏང་བར་བརྟེན་འཛམ་གླིང་གི་གནམ་གཤིས་ལོ་རེ་བཞིན་ཆ་རྒྱུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད། འཛམ་གླིང་གི་ཚ་དྲོད་དོ་སྣོན་མས་བཏང་འཛིན་གྱི་མཁུ་མེ་རྒྱུད་གཟུགས་མི་འདྲ་བའ་ཤས་ཡོད།

དེ་དག་ནི། Carbon dioxide, Methane, Nitrous oxide, Chlorofluorocarbons བཅས་ཡིན། རྒྱུད་གཟུགས་དེ་དག་ལ་དྲོད་ཁང་ (Greenhouse gas)གི་རྒྱུད་གཟུགས་ཟེར། དྲོད་ཁང་ཟེར་བ་ནི། མཁུ་མེ་རྒྱུད་གཟུགས་ཤིང་རང་བཞིན་གྱིས་གནམ་པོའི་རྒྱུད་གཟུགས་དང་རྒྱུད་ཚངས་པ། དམར་ཕྱིའི་འོད་བསྐྱེད་ལེན་གྱི་རྒྱུད་གཟུགས་(Infrared Radiation) བཅས་ཀྱིས་ས་ལི་དྲོད་ཚད་མ་བརྒྱག་པར་སྐྱུང་འཛིན་གྱི་རྒྱས་པ་ཐོན་གྱི་ཡོད། དེ་ནི་དྲོད་ཁང་ཕན་ལུས་ཞེས་པ་དེ་ཡིན། དྲོད་ཁང་ཕན་ལུས་དེ་ནི་ས་ལི་དྲོད་ཚད་སྐྱུང་སྐྱོབ་གྱི་པར་མེད་དུ་མི་རུང་བའི་ལག་ཆ་ལྟ་བུའི་ཞིག་ཡིན། རྒྱུན་ལྡན་གྱི་གནམ་ཚུ་ལ་ལྟར་ན་རྒྱུད་གཟུགས་དེ་དག་མཁུ་མེ་རྒྱུད་གཟུགས་ཤིང་དུ་ཕྱུང་བ་དུ་བཞིན། གལ་ཏེ་དྲོད་ཁང་ཕན་ལུས་དེ་མེད་ན་ས་ལི་དྲོད་ཚད་དམའ་པོ་ཆགས་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་དེང་སྐབས་འཛམ་གླིང་གི་ཚ་དྲོད་རྒྱས་པ་ཞེས་པའི་རྒྱུ་མཚན་གཙོ་བོ་ནི། བཟོ་ལས་དང་ཞིང་ལས་གཙོ་བོར་གྱུར་བའི་མི་ལི་བྱ་སྡོད་ཀྱིས་མཁུ་མེ་རྒྱུད་གཟུགས་ཤིང་དུ་དྲོད་ཁང་རྒྱུད་གཟུགས་དེ་དག་བཏང་བ་མང་དུ་གསུམ་པོ་དྲོད་ཁང་ཕན་ལུས་ལྷན་ཆེར་ཕྱིན་ནས་ས་ལི་ལོ་ལོ་འདི་དྲོད་ཚད་དེ་ཡང་ཆ་རྒྱུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད།

འཛམ་གླིང་ཚ་དྲོད་རྒྱས་པའི་གནོད་འཚེ་ཁག་ནི།

- ༡། ས་ཁུལ་ཁ་ཤས་ལ་ཆར་རྒྱུན་ཆེ་རུ་འགྲོ་བ་དང་། ཡང་ས་གནས་མང་པོར་ཐར་སྡོད་ནས་ཡང་ན་སྐྱམ་སྡོད་སོགས་ཀྱིས་རང་བྱུང་ཁོར་ལུག་དང་སྲིག་ཆགས་ཀྱི་ལ་གནོད་འཚེ་ཡོང་བ།
- ༢། འཛམ་གླིང་མི་འཕྲིད་ཀྱི་གསུམ་ཆ་གཅིག་མཚོ་རྒྱུད་དུ་གནས་ཡོད་པ་མ་ཟད་ཁོང་ཚོའི་འཚོ་ཉེན་ཡང་རྒྱ་མཚོར་བརྟེན་ཡོད། འོན་ཀྱང་དྲོད་ཚད་འཕར་སྐབས་གངས་དང་འབྲུགས་རོ་མ་རྣམས་བཟུ་ནས་རྒྱ་མཚོར་བབ་པས་རྒྱ་མཚོའི་མཐོ་ཚད་ལོ་ལྟར་འཕར་གྱི་ཡོད་པས་མཚོ་རྒྱུད་ས་ཁུལ་དུ་མཚོ་ཁ་ལྷང་པའི་གནོད་འཚེ་ཡོང་ངེས་ཡིན།
- ༣། དྲོད་ཚད་འཕར་སྐབས་རིམས་ནད་ཀྱི་གནོད་འཚེ་རྒྱ་ཆེར་འགྲོ་བྱུང་ནད་གཞིའི་ཉེན་ཁུལ་ཡང་ཆེ་རུ་འགྲོ་ཉེན་ཡོད།
- ༤། རང་རེ་གངས་རྒྱུད་ས་ལ་མཚོན་ན། གཅིག་ནས་འབྲུགས་རོ་མ་རྣམས་བཟུ་ནས་ས་ཁུལ་མང་པོར་སྐྱམ་སྡོད་ཡོང་བྱུང་། གཉིས་ནས་དབྱར་དུ་ས་ཆར་ཞིང་རྒྱས་ནས་རྒྱུན་ཐོན་པ། གསུམ་ནས་གངས་རྒྱུད་ས་ཁུལ་སྐྱུང་བྱུང་སྐྱེད་པ་ཆགས་སྲིད།
- ༥། ང་ཚོའི་འཕྲུང་རྒྱུད་འཕྲུང་ཁུངས་ཀྱི་ཆ་ཤས་གལ་ཆེ་བཞིག་ནི་གངས་དང་འབྲུགས་རོ་མ་ཡིན། འཛམ་གླིང་ཚ་དྲོད་རྒྱས་པར་བརྟེན། དེ་དག་བཟུ་ནས་རྒྱ་མཚོར་བབ་པས་འཕྲུང་རྒྱུད་དུ་འཕྲུང་བའི་འཕྲུང་ངེས་ཡིན།

སེམས་ཤུགས་སྤར་དགོས།

ང་ཚོ་མི་རིང་རེ་ས་མི་སྲིད་འབྲི་བའི་ཁོར་ཡུག་སྤང་སྦྲིབ་ཀྱི་འོས་འགན་ནམས་གང་ཐུབ་ཅི་ལྟ་སྤྲོས་པ་བརྒྱབ་པ་ཡིན་ན། དེང་སྐབས་འཛམ་གླིང་ཁྱོད་ལོངས་ལ་འཕུད་བཞིན་པའི་ཁོར་ཡུག་གི་དཀའ་ངལ་འདི་སེམས་ཐུབ་པ་ཞིག་ཡིན། ཁོར་ཡུག་སྤང་སྦྲིབ་ཟེར་བའི་ལས་ཀ་འདི་ནི་གཞུང་དང་ཚོགས་པ་ཁག་ཡང་ན་མི་གཞན་ཞིག་གི་ལས་འགན་ཟེད་བསམ་ན་དེ་ནི་ཁོར་ཡུག་ལོན་པས། ང་ཚོ་མི་རིང་རེ་ས་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་སྤང་སྦྲིབ་ཀྱི་ལས་ལ་བརྩོན་དགོས།

ཁོར་ཡུག་དང་འབྲེལ་བའི་དུས་ཚེན་དོ་སྦྲོད།

འཛམ་གླིང་བརྒྱན་སའི་ཉིན་མོ།

February 2, World Wetland Day

སྤྱི་ལོ་༡༩༧༡ ལོའི་ཟླ་བ་༡ ཚེས་༡ ཉིན་དེའི་རང་གི་རམ་གསར་ཞེས་པའི་གྲོང་ཁྲེན་དུ་བརྒྱན་སའི་སྤྱི་ཚེངས་ལ་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་ནས་ལག་ལེན་གྱི་མིང་ཉུགས་བཀོད་པ་དང་། དེ་ནས་སྤྱི་ལོ་༡༩༧༥ ལོའི་ཟླ་བ་བཅུ་པར་རྒྱལ་སྤྱིའི་བརྒྱན་ས་སྤྱི་ཚེངས་རྒྱལ་ཁབ་ནས་ཟླ་བ་༡ པའི་ཚེས་༡ དེ་འཛམ་གླིང་བརྒྱན་སའི་ཉིན་མོར་གཏན་འཁེལ་བྱས་ཡོད། ཉིན་དེར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཚན་པ་ཁག་དང་རྒྱལ་སྤྱིའི་རྩ་འཛུགས་དང་། དེ་བཞིན་མང་ཚོགས་བཅས་ནས་རྣམ་པ་འདྲ་མིན་གྱི་བྱེད་སྤྲོ་སྤེལ་ནས་བརྒྱན་སའི་རིན་ཐང་དང་ཕན་ལུས་ལ་དྲི་ལ་བསྐྱགས་བྱས་པ་མ་ཟད་བརྒྱན་སར་སྤུང་སྦྲིབ་བྱེད་དགོས་ཀྱི་སྦྲོབ་གསོ་གཏོང་བའི་སྲོལ་ཞིག་ཆགས་ཡོད།

འཛམ་གླིང་ནགས་ཚལ་ཉིན་མོ་སྤྱི་ཟླ་༡ ཚེས་༡༡

March 21, World Forestry Day

འཛམ་གླིང་ནགས་ཚལ་ཉིན་མོ་ནི་ཤིང་ནགས་ལས་བྱུང་བའི་ཁེ་སྲོན་དང་ནགས་ཚལ་གྱི་གལ་ཆེའི་རང་བཞིན་དུན་གསོ་གཏོང་སྤྱིར་ལོ་རེའི་ཟླ་བ་༡ ཚེས་༡༡ ཉིན་སྤང་བརྩི་བྱེད་ཅིང་། ནགས་ཚལ་ཉིན་མོ་འདི་དགོས་གལ་ཆེ་བའི་བསམ་ཚུལ་ཐོག་མ་དེ། སྤྱི་ལོ་༡༩༧༡ ལོར་ལོ་རྩེ་གོ་ས་ཚོགས་ཀྱི་ཞིང་ལས་ཚོགས་ཆེན་ཐེངས་༡༡ ཐོག་ནས་བྱུང་བཞིན་ཡིན། ལོ་དེའི་མཇུག་ཏུ་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་བཟའ་བཙའ་དང་ཞིང་ལས་སྐོར་གྱི་ཚོགས་ཆེན་སྐབས་ནགས་ཚལ་ཉིན་མོ་དེ་སེམས་མང་རྣམས་ལ་ནགས་ཚལ་གྱི་གལ་ཆེའི་རང་བཞིན་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་རྒྱུར་ཁེ་སྲོན་ཆེན་པོ་ལོངས་ལ་ཐོང་སྤྲོད། ཉིན་མོ་དེ་ནི་ལོ་རྩེ་བཙའ་མ་ཡིན་པར་འཛམ་གླིང་ཁྱོད་ལོངས་ཀྱི་ས་ལོ་ལྟར་སྤང་བརྩི་བྱེད་དགོས་པའི་རྒྱབ་སྦྲོར་བྱས་པ་ནས་བཟུང་ད་བར་སྤང་བརྩི་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

འཛམ་གླིང་རྒྱུ་ཉིན་མོ།

March 22, World Water Day

སྤྱི་ལོ་༡༩༩༡ ལོའི་ཟླ་༡ ཚེས་༡༢ ཉིན་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་སྐབས་༤༧ པའི་ཚོགས་འདུའི་གྲོས་ཚེད་ལས་གོང་གསལ་ཉིན་དེ་

སྐྱེ་དངོས་འདྲ་མིན་ནམ་གངས་ཉིན་མོ།

December 29, Biodiversity Day

སྐྱེ་ལོ་༡༩༩༩ ལོའི་ཟླ་བ་༡༡ ཚེས་༡༩ ཉིན་ནས་བཟུང་། སྐྱེ་དངོས་འདྲ་མིན་ནམ་གངས་ཉིན་མོ་སྐྱེ་ཆིངས་དངོས་སུ་རྒྱ་སྐྱོད་པ་དང་།
མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་སྐྱེ་དངོས་ཉིན་མོ་དེར་དྲན་གསལ་ཡོང་ཆེད། སྐྱེ་ལོ་༡༩༩༥ ལོ་ནས་བཟུང་ལོ་ལྟར་གྱི་ཉིན་མོ་རྒྱལ་སྐྱེའི་སྐྱེ་དངོས་འདྲ་མིན་
ནམ་གངས་ཉིན་མོར་གཏན་འཁེལ་བྱས།

བྱར་པོ་དང་པོ། བོད་དུ་བྱིན་མིང་ཚིག་ཤེས་བྱ་བ།

A

སྐྱེ་མེད། A-biotic

ཕྱི་རོལ་ནས་འབྱེད་ཡོང་བའི་སྲོག་ཆགས་དང་ཕྱི་ཤིང་རིགས། Alien Species

སྐླམ་སའི་ཚུ་བའ། Arid Grassland

རང་བཞིན་གྱི་ཐོན་སྐྱེད་པ། Autotroph

B

ཕྱ་བའི་སྐྱེ་དངོས། Bacteria

དོ་སྟོང་མཐུན། Balance

སྐྱེ་དངོས་འདྲ་མིན་ནམ་གངས། Biodiversity

སྐྱེ་ལྡན། Biotic

རྫོ་རི་ཡལ་ནགས་ཚལ་(དུས་བཞིར་ལུང་མདོག་ཅན་གྱི་ཕྱ་འདབ་ནགས་ཚལ།) Boreal Forest

C

ཤ་གཟུགས། Carnivore

བོད་སྐྱོད་བྱེད་མཁན། Consumer or Heterotroph

D

ཞིག་འབྱེད་མཁན། Decomposer

བྱེ་བའ། Desert

འཕུགས་སྐྱེན། Development

བན་སྐྱོན། Drought

སྐླམ་སའི་ནགས་ཚལ་དང་ལྗུ་མ་ཚལ། Dry Woodland and Shrubland

E

སྐྱེ་ཁམས་རིག་པ། Ecology

སྐྱེ་ཁམས་མ་ལག་རིག་པ་གྱི་ནམ་གངས། Ecosystem Biodiversity

སྐྱེ་ཁམས་མ་ལག། Ecosystem

- ༩ <<ས་ཁམས། དབང་པོ།>> བོད་རྒྱུ་རྒྱུ་མི་དམངས་དཔེ་སྐྱེན་ཁང་།
- ༡༠ <<ས་ཁམས། དབང་པོ། ས།>> བོད་རྒྱུ་རྒྱུ་མི་དམངས་དཔེ་སྐྱེན་ཁང་།
- ༡༡ <<ཕྱི་ཤིང་རིག་སྐྱེན།>> མཚོ་རྒྱུ་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱེན་ཁང་།
- ༡༢ <<རང་བྱུང་ཚན་རིག་གི་ཚིག་མཛོད།>> ཀན་སུའི་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱེན་ཁང་།
- ༡༣ <<ཐོན་མིའི་རིགས་ལམ།>> འབྲི་བྱུང་བཀའ་བརྒྱུད་ཐོན་མི་སློབ་ཁྲིམས་ལྟུང་གསུག་ཁང་།
- ༡༤ <<བོད་རྒྱུ་རྒྱུ་མི་དམངས་ཚོའི་ཡུལ།>> བོད་བྱིས་སློབ་ལྷན་ཁང་།

དཔྱིན་ཡིག་གི་དཔྱད་གཞིའི་ཡིག་ཆ།

1. Miller, G. T., 1992. *Environmental Science*, 4th Edition, Wadsworth Publishing Company, Belmont, CA, USA.
2. Chhokar, K. B., M. Pandya, and M. Raghunathan. 2004. *Understanding Environment*, Centre for Environment Education, Sage Publications, New Delhi.
3. Liens, H. and Freeman, D. 1993. *Starting Points in Deep Ecology Education*, Kingfisher Press, Dartington, Totnes, Devon.
4. Nash, N. and Davies, S. 1987. *Tree of Life: Buddhist Perception of Nature*, Earl and Associates.
5. Pandit, C. N. 1998. *Pollution & Environmental Education*, Winner Printing Press, Ason, Kathmandu, Nepal.
6. Shepherd, G. 2004. *The Ecosystem Approach*, IUCN, Atar Roto Press SA, Vernier, Switzerland.

